DOMSTOLENS DOM (första avdelningen)

den 7 juli 2005 *

I mål C-153/03,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 234 EG, som framställts av Cour de cassation (Luxemburg), genom beslut av den 6 mars 2003 som inkom till domstolen den 3 april 2003, i målet

Caisse nationale des prestations familiales

mot

Ursula Weide, gift Schwarz,

meddelar

DOMSTOLEN (första avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden P. Jann samt domarna N. Colneric, J.N. Cunha Rodrigues (referent), M. Ilešič och E. Levits,

* Rättegångsspråk: franska.

generaladvokat: J. Kokott,

justitiesekreterare: avdelningsdirektören M. Múgica Arzamendi,

efter det skriftliga förfarandet och förhandlingen den 24 juni 2004,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

— Caisse nationale des prestations familiales, genom D. Spielmann och H. Dupong, avocats,

— Luxemburgs regering, genom P. Gramegna, i egenskap av ombud,

— Tysklands regering, genom W.-D. Plessing och A. Tiemann, båda i egenskap av ombud,

— Österrikes regering, genom H. Dossi, i egenskap av ombud,

— Europeiska gemenskapernas kommission, genom H. Michard och D. Martin, båda i egenskap av ombud,

och efter att den 15 juli 2004 ha hört generaladvokatens förslag till avgörande,

följande

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 76 i rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad version enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996 (EGT L 28, 1997, s. 1) (nedan kallad förordning nr 1408/71).

2 Begäran har framställts i ett mål mellan Caisse nationale des prestations familiales i Storhertigdömet Luxemburg (nedan kallad CNPF) och Ursula Weide, som är tysk medborgare, angående utbetalningen av det vårdnadsbidrag som föreskrivs i den luxemburgska lagstiftningen.

Tillämpliga bestämmelser

De gemenskapsrättsliga bestämmelserna

3 Artikel 1 u i i förordning nr 1408/71 lyder som följer:

"I denna förordning används följande beteckningar med de betydelser som här anges:

...

u) i) Familjeförmåner: alla vårdförmåner eller kontantförmåner som är avsedda att täcka en familjs utgifter enligt den lagstiftning som anges i artikel 4.1 h, med undantag för de särskilda bidrag vid barns födelse eller vid adoption som nämns i bilaga II."

4 Förordning nr 1408/71 skall i enlighet med artikel 4.1 h däri gälla all lagstiftning om social trygghet som rör "[f]amiljeförmåner".

5 I artikel 13 i förordningen stadgas följande:

"1. Om något annat inte följer av artikel 14 c skall personer för vilka denna förordning gäller omfattas av lagstiftningen i endast en medlemsstat. Denna lagstiftning skall bestämmas enligt bestämmelserna i denna avdelning.

2. Om något annat inte följer av artikel 14–17 gäller följande:

a) Den som är anställd för arbete inom en medlemsstats territorium skall omfattas av denna medlemsstats lagstiftning, även om han är bosatt inom en annan medlemsstats territorium eller om det företag eller den person som han är anställd hos har sitt säte eller är bosatt inom en annan medlemsstats territorium.

..."

6 I artikel 73 i förordning nr 1408/71 stadgas följande:

"En anställd eller egenföretagare, som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, skall för sina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat ha rätt till de familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i den förra staten som om de vore bosatta i den staten, om något annat inte följer av bilaga VI."

7 I artikel 76 i samma förordning, som har rubriken "Prioritetsregler då rätt till familjeförmåner samtidigt föreligger enligt lagstiftningen i den behöriga staten och enligt lagstiftningen i den medlemsstat där familjemedlemmarna är bosatta", stadgas följande:

"1. Om familjeförmåner för samma tid och för samma familjemedlem på grund av förvärvsverksamhet utges enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmarna är bosatta, skall rätten till familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i en annan medlemsstat, i förekommande fall med tillämpning av artikel 73 eller 74, innehållas till det belopp som utbetalas enligt lagstiftningen i den förstnämnda medlemsstaten.

2. Om ansökan om förmåner inte görs i den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmarna är bosatta kan den behöriga institutionen i den andra medlemsstaten tillämpa bestämmelserna i punkt 1 som om förmånerna hade beviljats i den förstnämnda staten."

8 Enligt artikel 10.1 – under artikelrubriken "Tillämpliga regler vid samtidig rätt till familjeförmåner eller familjebidrag för anställda eller egenföretagare" — i rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordning nr 1408/71, i ändrad och uppdaterad version enligt förordning nr 118/97 (nedan kallad förordning nr 574/72), gäller följande:

"a) Rätten till familjeförmåner eller familjebidrag som utges enligt en medlemsstats lagstiftning, enligt vilken förvärv av rätten till sådana förmåner eller bidrag inte grundas på villkor om försäkring, anställning eller verksamhet som egenföretagare, skall innehållas om för samma period och för samma familjemedlem förmåner utges endast enligt nationell lagstiftning i en annan medlemsstat eller vid tillämpning av förordningens artiklar 73, 74, 77 eller 78 upp till ett belopp motsvarande dessa förmåner.

b) Om emellertid förvärvsverksamhet utövas inom den förstnämnda medlemsstatens territorium

i) av den person, som har rätt till familjeförmåner eller av den person till vilken sådana förmåner utbetalas, skall, vad avser förmåner till vilka rätt föreligger antingen direkt enligt en annan medlemsstats nationella lagstiftning eller enligt förordningens artikel 73 eller 74, rätten till familjeförmåner, som utges direkt enligt den nationella lagstiftningen i den andra medlemsstaten eller enligt dessa artiklar, innehållas upp till ett belopp, som motsvarar de familjeförmåner, som gäller enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmen är bosatt. Kostnaden för de förmåner som har utbetalats av den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmen är bosatt skall bäras av den medlemsstaten;

..."

9 Enligt artikel 114 i förordning nr 574/72, med rubriken "Provisoriskt utgivande av förmåner vid tvister om vilken lagstiftning som är [tillämplig] eller om vilken institution som skall utge förmåner", gäller följande:

"Vid tvister mellan två eller flera medlemsstaters institutioner eller behöriga myndigheter om vilken lagstiftning som skall tillämpas enligt förordningens avdelning II eller om vilken institution som skall utge förmånerna skall den person, som hade kunnat göra anspråk på förmåner om det inte hade förelegat en tvist, provisoriskt få de förmåner som föreskrivs i den lagstiftning som institutionen på bosättningsorten tillämpar eller, om personen i fråga inte är bosatt inom någon av dessa medlemsstaters territorier, de förmåner som föreskrivs i den lagstiftning som tillämpas av den institution till vilken hans ansökan först lämnades in."

De nationella bestämmelserna

De luxemburgska bestämmelserna

10 I artikel 2.1 i lagen av den 1 augusti 1988 om inrättande av vårdnadsbidrag, i den ändrade lydelse som är tillämplig i målet vid den nationella domstolen (nedan kallad 1988 års lag), stadgas följande:

"Rätt till vårdnadsbidrag har den som

a) har sitt hemvist i Storhertigdömet Luxemburg och faktiskt bor där,

b) i sitt hem fostrar ett, eller flera, barn för vilket den bidragssökande, eller dennes samboende make eller maka, uppbär familjebidrag, och som i förhållande till detta barn uppfyller de villkor som stadgas i artikel 2 i lagen av den 19 juni 1985 om familjebidrag och om inrättandet av Caisse nationale des prestations familiales, i ändrad lydelse, och

c) huvudsakligen ägnar sig åt omvårdnaden av barnen i familjens hem och inte utövar förvärvsverksamhet eller uppbär ersättningsinkomst.

..."

De tyska bestämmelserna

11 Enligt artikel 1.1 i lagen om vårdnadsbidrag och föräldraledighet (Bundeserziehungsgeldgesetz) av den 31 januari 1994 (BGBl. 1994 I, s. 180), i ändrad lydelse enligt lagen av den 24 mars 1997 (BGBl. 1997 I, s. 594) (nedan kallad BErzGG), har varje person som har sitt hemvist eller sin normala uppehållsort inom det område som omfattas av lagen, som bor med ett barn och är vårdnadshavare för detta barn, som själv står för vårdnaden och fostran av barnet och inte på heltid utövar förvärvsverksamhet eller annan verksamhet, rätt till vårdnadsbidrag.

Tvisten vid den nationella domstolen och tolkningsfrågorna

12 Ursula Weide arbetade i Luxemburg från oktober 1993 till maj 1998, samtidigt som hon var bosatt i Tyskland med sin make och sitt första barn. Ursula Weide beslutade

sig, efter den mammaledighet som följde på hennes andra barns födelse den 11 maj 1998 och en kort tids oavlönad ledighet, för att ägna sig åt omvårdnaden av sitt andra barn, vilket hon gjorde från den 1 oktober 1998 till den 15 maj 2000. Under denna tid förblev Ursula Weide ansluten till socialförsäkringssystemet i anställningsmedlemsstaten i enlighet med artikel 171 i den luxemburgska socialförsäkringslagen. Det framgår även av handlingarna att Ursula Weide på nytt arbetade i Luxemburg hos sin tidigare arbetsgivare från den 16 maj till den 30 september 2000.

13 Ursula Weide fick avslag av den behöriga tyska institutionen på sin begäran i juni månad 1998 om sådant vårdnadsbidrag som utges enligt BErzGG. Avslagsbeslutet fastställdes av såväl Sozialgericht für das Saarland som Landessozialgericht für das Saarland (Tyskland), vilka prövade målet i första respektive andra instans.

14 Enligt dessa domstolar uppfyllde Ursula Weide villkoren för att få det vårdnadsbidrag som utges enligt BErzGG, men enligt artiklarna 13 och 73 i förordning nr 1408/71 var Storhertigdömet Luxemburg skyldigt att, i egenskap av den berörda personens anställningsmedlemsstat, betala det vårdnadsbidrag som föreskrivs i luxemburgsk lagstiftning. Villkoren för en tillämpning av artikel 76 i förordning nr 1408/71 var nämligen inte uppfyllda i förevarande fall. Sozialgericht für das Saarland påpekade i detta avseende att Ursula Weides rätt till tyskt vårdnadsbidrag följde av att hon var bosatt i Tyskland och inte av att hon utövade förvärvsverksamhet i denna medlemsstat, tvärtemot villkoren i sistnämnda bestämmelse, vilka avser det fall då förmånerna är avsedda att utges på grund av förvärvsverksamhet. Landessozialgericht für das Saarland påpekade att Ursula Weides make inte uppfyllde villkoren för att beviljas det tyska bidraget, om inte annat så på grund av att han utövade förvärvsverksamhet. Artikel 76 i förordning nr 1408/71 var följaktligen inte tillämplig i förevarande fall.

15 Ursula Weide ingav då en ansökan till CNPF om vårdnadsbidrag enligt 1988 års lag, vilken avslogs genom beslut av den 30 november 2000. CNPF beviljade henne emellertid ett tillägg som motsvarade skillnaden mellan beloppet på det vårdnadsbidrag som hon borde ha fått i Tyskland och det högre belopp som vårdnadsbidraget enligt 1988 års lag uppgick till.

16 Ursula Weide överklagade beslutet till Conseil arbitral des assurances sociales (Luxemburg), vilken genom avgörande av den 7 december 2001 ändrade beslutet och beviljade ansökan om vårdnadsbidrag enligt 1988 års lag. Efter att CNPF hade överklagat fastställdes avgörandet av Conseil supérieur des assurances sociales (Luxemburg) genom dom av den 27 maj 2002. Enligt denna dom skulle artikel 76 i förordning nr 1408/71 endast ha varit tillämplig om Ursula Weide hade haft rätt till familjeförmåner i Tyskland vilket inte var fallet här, eftersom hon aldrig hade vare sig arbetat eller betalat avgifter där. Vårdnadsbidraget skulle följaktligen, i enlighet med artiklarna 13 och 73 i förordning nr 1408/71, betalas av anställningsmedlemsstaten.

17 CNPF överklagade därvid domen till Cour de cassation, vilken beslutade att vilandeförklara målet och ställa följande tolkningsfrågor till domstolen:

"1) Skall artikel 76 i ... förordning ... nr 1408/71 tolkas så att den endast avser det förhållandet då migrerande arbetstagare har rätt till familjeförmåner i enlighet med lagstiftningen i anställningsstaten och enligt lagstiftningen i den medlemsstat där familjemedlemmarna är bosatta?

2) Vid jakande svar på den första frågan: Kan organ i anställningsstaten hålla inne rätten till familjeförmåner om dessa organ anser att en vägran att bevilja familjeförmåner i bosättningsstaten inte är förenlig med gemenskapsrätten?

3) För det fall att den första frågan besvaras nekande: Kan anställningsstaten enligt artikel 76 i förordning nr 1408/76 tillämpa bestämmelsen om förbud mot kumulation av förmåner i det fall att en migrerande arbetstagares make utfår eller har rätt till familjeförmåner av samma slag enligt lagstiftningen i bosättningsstaten?"

Prövningen av tolkningsfrågorna

18 Det skall inledningsvis påpekas att såväl det vårdnadsbidrag som föreskrivs i BErzGG (dom av den 10 oktober 1996 i de förenade målen C-245/94 och C-312/94, Hoever och Zachow, REG 1996, s. I-4895, punkterna 18–27) som vårdnadsbidraget enligt 1988 års lag, vilket har särdrag som motsvarar det tyska vårdnadsbidraget, uppfyller villkoren för att betecknas som familjeförmåner i den mening som avses i artikel 4.1 h i förordning nr 1408/71.

19 Domstolen har dessutom fastställt att regeln i artikel 13 i förordning nr 1408/71 om att endast lagstiftningen i anställningsmedlemsstaten skall vara tillämplig inte utesluter att bestämda förmåner regleras av mer specifika bestämmelser i samma förordning (se, bland annat, dom av den 9 december 1992 i mål C-119/91, McMenamin, REG 1992, s. I-6393, punkt 14).

20 Vad gäller familjeförmåner anges det i artikel 73 i förordning nr 1408/71 att en anställd som omfattas av lagstiftningen i en medlemsstat, för sina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat, skall ha rätt till de familjeförmåner som utges enligt lagstiftningen i den förra staten som om de vore bosatta i den staten.

21 Artikel 76 i samma förordning, vilken tolkningsfrågorna handlar om, innehåller enligt sin rubrik "[p]rioritetsregler då rätt till familjeförmåner samtidigt föreligger enligt lagstiftningen i den behöriga staten och enligt lagstiftningen i den medlemsstat där familjemedlemmarna är bosatta".

22 Bestämmelsen avser närmare bestämt det förhållandet att "familjeförmåner för samma tid och för samma familjemedlem på grund av förvärvsverksamhet utges enligt lagstiftningen i den medlemsstat inom vars territorium familjemedlemmarna är bosatta". För att den skall kunna tillämpas förutsätts således att familjeförmånerna skall utges i bosättningsmedlemsstaten på grund av den berörda personens förvärvsverksamhet.

23 Det framgår emellertid såväl av handlingarna som av yttranden som har inkommit till domstolen att en person som befinner sig i Ursula Weides situation i enlighet med artikel 73 i förordning nr 1408/71 kan göra anspråk på vårdnadsbidrag enligt 1988 års lag, i sin egenskap av arbetstagare i Luxemburg, en egenskap som består så länge den berörda personen är ansluten till någon gren av den luxemburgska socialförsäkringen (se, för ett liknande resonemang, dom av den 7 juni 2005 i mål C-543/03, Dodl och Oberhollenzer, ännu ej offentliggjort i rättsfallssamlingen, punkt 30), samtidigt som personen uppfyller villkoren för att få vårdnadsbidrag enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten, det vill säga Förbundsrepubliken

Tyskland, i vilken rätten till ett sådant bidrag inte grundas på villkor om tidigare förvärvsarbete, utan på bosättning i denna stat.

24 Sistnämnda fall, när rätten till familjeförmåner i bosättningsmedlemsstaten inte grundas på villkor om försäkring, anställning eller verksamhet som egenföretagare utan på ett bosättningsvillkor, behandlas i artikel 10 i förordning nr 574/72.

25 För att kunna ge den domstol som har begärt ett förhandsavgörande ett användbart svar kan domstolen, enligt fast rättspraxis, behöva ta hänsyn till gemenskapsrättsliga normer som den nationella domstolen inte har hänvisat till i sin begäran (se, bland annat, dom av den 12 oktober 2004 i mål C-60/03, Wolff & Muller, REG 2004, s. I-9553, punkt 24).

26 Förevarande fall skall under dessa förhållanden prövas mot bakgrund av reglerna om förbud mot kumulation av förmåner i artikel 10 i förordning nr 574/72.

27 Det skall inledningsvis erinras om att oavsett vilket svaret blir på de frågor som ställts skall, i ett sådant fall som i målet vid den nationella domstolen, den institution i bosättningsmedlemsstaten som handhar ärendet under alla omständigheter, i enlighet med artikel 114 i förordning nr 574/72, provisoriskt utbetala den förmån som föreskrivs i den lagstiftning som den tillämpar, det vill i nämnda fall säga det

vårdnadsbidrag som utges enligt BErzGG, i avvaktan på att den tvist som föreligger mellan denna institution och den berörda institutionen i anställningsmedlemsstaten slutligt avgörs.

28 Även om det enligt regeln om förbud mot kumulation av förmåner i artikel 10.1 a i förordning nr 574/72 är så, vilket domstolen påpekade i punkterna 17 och 18 i domen i det ovannämnda målet McMenamin, att de bidrag som utbetalas av anställningsmedlemsstaten har företräde framför de bidrag som utbetalas av bosättningsmedlemsstaten, vilka av detta skäl skall innehållas, skall enligt artikel 10.1 b i i samma förordning den motsatta ordningen gälla när förvärvsverksamhet utövas i den sistnämnda staten, det vill säga att rätten till bidrag som utbetalas av bosättningsmedlemsstaten skall ges företräde framför de bidrag som utbetalas av anställningsmedlemsstaten, vilka därmed skall innehållas.

29 Domstolen påpekade i punkt 19 i samma dom att en sådan förvärvsverksamhet som leder till att prioritetsordningen omkastas enligt den sistnämnda bestämmelsen skall utövas i bosättningsmedlemsstaten "av den person, som har rätt till familjeförmåner eller den person till vilken sådana förmåner utbetalas".

30 Domstolen har tolkat detta satsled i enlighet med lagstiftarens avsikt så, att när en person som har vårdnaden om barnen, och i synnerhet maken till den som enligt artikel 73 i förordning nr 1408/71 är förmånsmottagare, utövar förvärvsverksamhet i den medlemsstat där barnen är bosatta skall, med tillämpning av artikel 10 i förordning nr 574/72, rätten till de bidrag som avses i artikel 73 innehållas upp till ett belopp som motsvarar de bidrag av samma slag som verkligen betalas ut av bosättningsmedlemsstaten, och detta oavsett vem som är den direkta mottagaren av de familjebidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten (domen i det ovannämnda målet McMenamin, punkterna 20–27).

31 I likhet med vad generaladvokaten har påpekat i punkt 39 i sitt förslag till avgörande, och såsom framgår av bland annat punkt 60 i domen i det ovannämnda målet Dodl och Oberhollenzer, påverkas inte denna tolkning av de ändringar som har gjorts av artikel 10 i förordning nr 574/72 i förhållande till bestämmelsens lydelse i den version som var tillämplig i det ovannämnda målet McMenamin.

32 Domstolen fastslog, i punkt 64 i domen i det ovannämnda målet Dodl och Oberhollenzer, att när en person som har vårdnaden om barnen, och särskilt maken eller sambon till en anställd som enligt lagstiftningen i såväl anställningsmedlemsstaten som bosättningsmedlemsstaten har rätt till familjeförmåner för samma familjemedlem och för samma period, utövar förvärvsverksamhet i bosättningsmedlemsstaten skall denna medlemsstat utbetala familjeförmåner enligt artikel 10.1 b i i förordning nr 574/72, oavsett vem som enligt denna stats lagstiftning har den direkta rätten till dessa förmåner. I sådant fall skall anställningsmedlemsstatens utbetalning av familjeförmåner innehållas upp till ett belopp som motsvarar de familjeförmåner som föreskrivs enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten.

33 I ett sådant fall som det som har gett upphov till målet vid den nationella domstolen innebär artikel 10.1 b i i förordning nr 574/72 följaktligen att, när maken till den person som med tillämpning av artikel 73 i förordning nr 1408/71 är mottagare till det vårdnadsbidrag som föreskrivs i 1988 års lag utövar förvärvsverksamhet i den medlemsstat där barnen är bosatta – i förevarande fall Förbundsrepubliken Tyskland — , rätten till de bidrag som avses i artikel 73 i sistnämnda förordning skall innehållas, upp till ett belopp som motsvarar de vårdnadsbidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten, även om de sistnämnda skall utbetalas till den som har rätt till det luxemburgska bidraget och inte till dennas make.

34 De frågor som har ställts skall därför besvaras så att artikel 10.1 b i i förordning nr 574/72 skall tolkas så att, när maken till den person som med tillämpning av artikel 73 i förordning nr 1408/71 är mottagare till en familjeförmån utövar förvärvsverksamhet i den medlemsstat där barnen är bosatta, rätten till de bidrag som avses i sistnämnda bestämmelse skall innehållas, upp till ett belopp som motsvarar de vårdnadsbidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten, och detta oavsett vem som är den direkta mottagaren av de familjebidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i den staten.

Rättegångskostnader

35 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i målet vid den nationella domstolen utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den nationella domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

På dessa grunder beslutar domstolen (första avdelningen) följande dom:

Artikel 10.1 b i i rådets förordning (EEG) nr 574/72 av den 21 mars 1972 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen, i ändrad och uppdaterad version enligt rådets förordning (EG) nr 118/97 av den 2 december 1996, skall tolkas så att, när maken till den person som, med tillämpning av artikel 73 i rådets förordning nr 1408/71 av den 14 juni 1971, i dess lydelse enligt

förordning nr 118/97, är mottagare till en familjeförmån utövar förvärvsverksamhet i den medlemsstat där barnen är bosatta, rätten till de bidrag som avses i sistnämnda bestämmelse skall innehållas, upp till ett belopp som motsvarar de vårdnadsbidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i bosättningsmedlemsstaten, och detta oavsett vem som är den direkta mottagaren av de familjebidrag som föreskrivs enligt lagstiftningen i den staten.

Underskrifter